1-казус 2020 йил 1январь ҳолатида ҳусусий корҳонанинг счётларида қуйидаги қолдиқ мавжуд.

Актив	Сумма	Пассив	Сумма
Асосий воситалар 0100	25000 000	Устав капитали 8330	3000 000
Материаллар 1010	1800 000	Резерв капитали 8520	450 000
		Қисқа муддатли банк	
Тугалланмаган ишлаб чиқариш2010	900 000	кредити6810	20000 000
Тайёр махсулотлар 2810	450 000	Тақсимланмаган фойда 8710	2000 000
Кассадаги пул маблағи 5010	5000	Бюджетга қарзлар 6410	1437 750
Хисоб-китоб счёти 5110	2710 650	Мақсадли фондларга қарзлар 6520	1477 750
Харидорларнинг қарзлари 4010	750 000	Иш ҳақи бўйича қарзлар 6710	1000 150
Бошқа дебиторларнинг қарзлари 4890	350 000	Мол етказиб берувчиларга қарз 6010	2600 000
Жами	31965650	Жами	31965 650

Хисобот даври давомида хусусий корхонада куйидаги хўжалик операциялари содир бўлган.

т.			Бух.пр	оводка
p.	Хўжалик операцияларнинг мазмуни	Сумма	Дт	Кт
1	Иш хаки бериш учун хисоб-китоб счётидан кассага пул олиб	1000 150		
	Келинди			
2	Кассадан ишчиларга иш хаки берилди	910 150		
3	Уз вактида олинмаган иш ҳақи депонентга ўтказилди	90 000		
4	Ўз вақтида олинмаган иш ҳақи банкка топширилди	90 000		
5	Харидорлардан олдиндан аванс олинди	900 000		
6	Мол етказиб берувчилардан материаллар қабул қилинди	250 000		
7	Омбордан ишлаб чиқаришга метариал берилди	100 000		
8	Ишлаб чиқаришда фойдаланилмаган материаллар омборга	10 000		
	қайтариб топширилди			
9	Ишлаб чиқаришдан тайёр махсулотлар қабул қилинди	715 000		
10	Мол етказиб берувчиларга қарзлар тўланди	186 000		
11	Бюджетга қарзлар тўланди	460 000		
12	Давлатнинг максадли фондларига қарз тўланди	500 000		
13	Ишлаб чиқаришдаги асосий воситаларга эскириш хисобланди	15 000		
14	Ишчиларга иш хаки хисобланди	5000 000		
15	Мехнатга хак тўлаш фондидан ягона ижтимоий тўлов	600 000		
	хисобланди (12%)			
16	Иш ҳақидан қуйидагилар ушлаб қолинди:	595 000		
	а) даромад солиғи ушлаб қолинди			
17	в) шахсий жамғариб бориладиган пенсия хисоб рақамига 0,1%	5000		

Топшириқ:

- 1. Бухгалтерия проводкаларини беринг.
- 2. Бухгалтерия хисобининг счётларини очинг.
- 3. Счётларда хўжалик операцияларини акс эттиринг.
- 4. Счётлардаги оборотларни ва қолдиқни хисобланг.
- 5. Бухгалтерия балансини тайёрланг.

Ушбу казусни ёритишда қуйдаги топшириқлар бўйича ёндашамиз 1) Бухгалтерия проводкаларини берамиз.

Т/ю	Vyvonus ononousgronussi voorgus	Cynno	Бух.пр	Бух.проводка	
T/p	Хўжалик операцияларнинг мазмуни	Сумма	Д-т	К-т	
1	Иш ҳақи бериш учун ҳисоб-китоб счётидан кассага пул олиб келинди.	1 000 150	5010	5110	
2	Кассадан ишчиларга иш ҳақи берилди.	910 150	6710	5010	
3	Ўз вақтида олинмаган иш ҳақи депонентга ўтказилди.	90 000	6710	6720	
4	Ўз вақтида олинмаган иш ҳақи банкка топширилди.	90 000	5110	5010	
5	Харидорлардан олдиндан аванс олинди	900 000	5110	6310	
6	Мол етказиб берувчилардан материаллар қабул қилинди	250 000	1010	6010	
7	Омбордан ишлаб чиқаришга метариал берилди	100 000	2010	1010	
8	Ишлаб чикаришда фойдаланилмаган материаллар омборга кайтариб топширилди.	10 000	1010	2010	
9	Ишлаб чиқаришдан тайёр махсулотлар қабул қилинди	715 000	2810	2010	
10	Мол етказиб берувчиларга қарзлар тўланди	186 000	6010	5110	
11	Бюджетга қарзлар тўланди	460 000	6410	5110	
12	Давлатнинг мақсадли фондларига қарз тўланди	500 000	6520	5110	
13	Ишлаб чикаришдаги асосий воситаларга эскириш хисобланди	15 000	2010	0230	
14	Ишчиларга иш хаки хисобланди	5 000 000	2010	6710	
15	Мехнатга хак тўлаш фондидан ягона ижтимоий тўлов хисобланди (12%)	600 000	2010	6520	
16	Иш ҳақидан даромад солиғи ушлаб қолинди	595 000	6710	6410	
17	Иш ҳақидан шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисоб рақамига бадал ушлаб қолинди	5 000	6710	6520	

Хўжалик операцияларнинг мазмунан акс эттириш учун бугалтерия праводкаларини:

- 1. Биринчи операция натижасида корхонанинг кассасида накд пул маблағи 1000 150 сўмга кўпайди, лекин корхонанинг банкдаги хисоб ракамидаги пул маблағи ана шу суммага камайди, чунки корхонанинг банкдаги хисоб ракамидаги мавжуд пул маблағи хисобидан банк кассасидан 1000 150 сўм накд пул корхона кассасига кирим килинди. Бунда 5010-«Миллий валютадаги пул маблағлари» актив хисобварағи иштирок этади, у кассада пул маблағи мавжудлигини акс эттиради ва кассада пул маблағи кўпайганлиги муносабати билан 1000 150 сўм 5010-«Миллий валютадаги пул маблағлари» хисобварағининг дебети бўйича акс эттирилади. Айни вақтда операцияда 5110-«Хисоб-китоб счёти» хисобварағи хам иштирок эатди. Ушбу хисобварак хам актив хисобваракдир. Актив хисобваракларнинг камайиши кредит бўйича акс эттирилади, шунинг учун 1000 150 сўм 5110-«Хисоб-китоб счёти» хисобварағи кредитида акс эттирилади.
- 2. Иккинчи операция иш ҳақи берилиши кассада пулнинг камайишига ва корхонанинг иш ҳақи бўйича қарзини камайишига олиб келади. Ушбу қарз 6710-«Меҳнат ҳақи бўйича ходим билан ҳисоблашишлар» пассив ҳисобварағида акс эттирилади. Шунинг учун 6710-«Меҳнат ҳақи бўйича ходим билан ҳисоблашишлар» ҳисобварағи 910 150 сўмга дебетланади, 5010-«Миллий валютадаги пул маблағлари» ҳисобварағи эса ушбу суммага кредитланади.
- 3. Учинчи операция амалдаги қонунчиликка кўра (Касса операцияларини амлга ошириш Қоидалари) ўз вақтида олинмаган иш ҳақи депонентга ўтказилиши муносабати билан 6710-«Меҳнат ҳақи бўйича ходим билан ҳисоблашишлар» ҳисобварағи 90 000 сўмга дебетланади, 6720-«Депонентланган иш ҳақи» ҳисобварағи эса ушбу суммага кредитланади.
- 4. Тўртинчи операция ўз вактида олинмаган иш ҳақи банкка топширилиши корхона кассасида пулнинг камайишига ва унинг ҳисоб-китоб счётида кўпайишига олиб келди. Иккала ҳисобварақ ҳам активдир. Шунинг учун 90 000 сўмни 5010-«Миллий валютадаги пул маблағлари» ҳисобварағи

кредитида ва 5110-«Хисоб-китоб счёти» хисобварағи дебетида акс эттириш зарур.

- 5. Ушбу операция харидорлардан олдиндан аванс олиниши корхонанинг хисоб-китоб счётида пулнинг кўпайишига ва корхонанинг харидорлардан қарзи хам кўпайишига олиб келади. Энди, корхонада ишлаб чиқарган маҳсулотидан харидорга етказиб бериш мажбурияти юзага келди, чунки харидор ҳали корхонадан маҳсулот олгани йўқ. 6310-«Харидорлар ва буюртмачилардан олинган бўнаклар» ҳисобварақ кредитланиб, харидорларнинг корхонадан дебиторлик қарзини акс эттиради, чунки у пассивдир. 900 000 сўмни 5110-ҳисобварақ дебети ва 6310-ҳисобварақ кредити бўйича ёзамиз.
- 6. Ушбу операция мол етказиб берувчилардан материаллар қабул қилиниши омбордаги материалларни кўпайишини ва корхонанинг мол етказиб берувчилар олдида қарзининг кўпайишини кўрсатади. Бунда 1010-«Хом ашё ва материаллар» ва «Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар» хисобвараклари иштирок этади. 1010-«Хом ашё ва материаллар» хисобварак актив бўлгани учун 250 000 сўмга дебетланади ва 6010-«Мол етказиб берувчилар ва пудратчиларга тўланадиган счётлар» хисобварағи эса пассив бўлгани учун кредитланади.
- 7. Ушбу операция натижасида омбордаги мавжуд материаллар камаяди, асосий ишлаб чикариш харажатлари эса кўпаяди. Бунда 2010-«Асосий ишлаб чикариш» ва 1010-«Хом ашё ва материаллар» хисобвараклари иштирок этади. Иккала хисобварак хам активдир, шунинг учун 2010-«Асосий ишлаб чикариш» хисобвараги 100 000 сўмга дебетланади ва 1010-«Хом ашё ва материаллар» хисобвараги эса кредитланади.
- 8. Ушбу операция омбордаги мавжуд материалларни кўпайишини ва асосий ишлаб чиқариш харажатлари эса камайишини кўрсатади. Чунки, бундан олдинги операцияда омбордан асосий ишлаб чиқаришга олинган материал акс эттирилган бўлса, бу операцияда эса Ишлаб чиқаришда фойдаланилмаган материаллар омборга қайтариб топширилмоқда. Бунда 2010-«Асосий ишлаб чиқариш» ва 1010-«Хом ашё ва материаллар» ҳисобварақлари иштирок этади.

Иккала хисобварақ ҳам активдир, шунинг учун 2010-«Асосий ишлаб чиқариш» ҳисобварағи 10 000 сўмга кредитланади ва 1010-«Хом ашё ва материаллар» ҳисобварағи эса дебетланади.

- 9. Ушбу операция натижасида омбордаги тайёр махсулот қиймати кўпаяди, асосий ишлаб чиқариш харажатлари эса камаяди, чунки улар энди тайёр махсулотга ўтказилган. Бунда 2810-«Омбордаги тайёр махсулот» ва 2010-«Асосий ишлаб чиқариш» хисобварқлари иштирок этади. Иккала хисобварақ хам активдир, шунинг учун 715 000 сўм 2810-хисобварақ дебети ва 2010-хисобварақ кредити бўйича акс эттирилади.
- 10. Ушбу операция хисоб-китоб счётида пулнинг камайишига ва корхонанинг мол етказиб берувчиларга қарзининг хам камайишига олиб келади. Шунинг учун 186 000 сўмни 6010-хисобварақ дебети ва 5110-хисобварақ кредити бўйича ёзамиз.
- 11. Ушбу операцияда 5110-«Хисоб-китоб счёти» актив хисобварағи ва 6410-«Бюджетга тўловлар бўйича қарз (турлари бўйича)» пассив хисобварағи иштирок этади. У хисоб-китоб счётида пулнинг камайишига ва илгари бюджетга хисобланган соликлар бўйича қарзни камайишига олиб келади. Шунинг учун 460 000 сўмни 6410-хисобварак дебетига хамда 5110-хисобварак кредитига ёзамиз.
- 12. Ушбу операцияда 5110-«Хисоб-китоб счёти» актив хисобварағи ва 6520-«Мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар» пассив хисобварағи иштирок этади. У хисоб-китоб счётида пулнинг камайишига ва илгари давлат жамғармаларига хисобланган тўловлар учун корхонанинг жамғармадан қарзини камайишига олиб келади. Шунинг учун 500 000 сўмни 6520-хисобварақ дебетига ҳамда 5110-ҳисобварақ кредитига ёзамиз.
- 13. Ушбу операцияда 2010-«Асосий ишлаб чиқариш» ва 0230-«Машина ва асбоб-ускуналарнинг эскириши» ҳисобварақлари иштирок этади. Ишлаб чиқаришдаги асосий воситаларга эскириш ҳисоблашда асосиий ишлаб чиқариш ҳаражатлари кўпаяди, лекин айни вақтда машина ва асбоб-ускуналарнинг эскириш суммаси ҳам кўпаяди. Шунинг учун 15 000 сўмни 2010-«Асосий

ишлаб чиқариш» ҳисобварағи дебетига ва 0230-«Машина ва асбобускуналарнинг эскириши» ҳисобварағи кредитига ёзиш зарур.

- 14. Ушбу операцияда 2010-«Асосий ишлаб чиқариш» ва 6710-«Меҳнат ҳақи бўйича ходим билан ҳисоблашишлар» ҳисобварақлари иштирок этади. Иш ҳақини ҳисоблашда асосиий ишлаб чиқариш ҳаражатлари кўпаяди, лекин айни вақтда корҳонанинг ҳодимлардан меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича қарзи ҳам кўпаяди. Шунинг учун 5000 000 сўмни 2010-«Асосий ишлаб чиқариш» ҳисобварағи дебетига ва 6710-«Меҳнат ҳақи бўйича ҳодим билан ҳисоблашишлар» ҳисобварағи кредитига ёзиш зарур.
- 15. Амалдаги қонунчиликда ҳар бир корхона иш ҳақидан давлат мақсадли 12% микдорида Мехнатга хак тўлаш фондидан ягона жамғармаларига ижтимоий тўловни амалга ошириши белгилаб қўйилган. Ушбу ажратмалар корхонанинг харажатларга киритилади. Бунда махсулот ишлаб чикариш харажатларини хисобга оладиган 2010-«Асосий ишлаб чиқариш» актив хисобварағи ва корхонанинг ижтимоий суғурта идораларидан қарзни хисобга 6520-«Максадли оладиган давлат жамғармаларига тўловлар» пассив хисобварағи иштирок этади. Ушбу операция натижасида харажатлар хам, ижтимоий суғурта идорларига қарзлар хам кўпаяди, шунинг учун 600 000 сўм 2010-«Асосий ишлаб чиқариш» ҳисобварағи дебети ва 6520-«Мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар» хисобварағи кредити бўйича акс эттирилади.
- 16. Ушбу операция иш ҳақидан даромад солиғи ушланганлиги, аммо бюджетга ўтказилмаганлигини кўрсатади. Бунда иккита пассив ҳисобварақ иштирок этади 6710-«Меҳнат ҳақи бўйича ходим билан ҳисоблашишлар», унда корхонанинг иш ҳақи бўйича ходимлардан қарзи камаяди, чунки солиқ иш ҳақидан ушланган ва 6410-«Бюджетга тўловлар бўйича қарз», унда корхонанинг бюджетга қарзи кўпайган. Шунинг учун 6710-ҳисобварақ 595 000 сўмга дебетланади ва 6410-ҳисобварақ шу суммага кредитланади.
- 17. Ушбу операция шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисоб рақамига 0,1% ушланганлиги, аммо бюджетга ўтказилмаганлигини кўрсатади. Бунда иккита пассив ҳисобварақ иштирок этади 6710-«Меҳнат ҳақи бўйича ходим

билан ҳисоблашишлар», унда корхонанинг иш ҳақи бўйича ходимлардан қарзи камаяди, чунки солиқ иш ҳақидан ушланган ва 6520-«Мақсадли давлат жамғармаларига тўловлар», унда корхонанинг Мақсадли давлат жамғармаларига қарзи кўпайган. Шунинг учун 6710-ҳисобварақ 5 000 сўмга дебетланади ва 6520-ҳисобварақ шу суммага кредитланади.

Шу тариқа ҳисобот даврида 17 хўжалик операцияси юз берган, уларга доир бирламчи ҳужжатлар йиғилган ва ишлов берилган. Бирламчи ҳужжатлар асосида ушбу ҳўжалик операцияларининг моҳияти англанган ва улар бўйича бухгалтерия ўтказмалари тузилган. Сўнгра иккинчи қадамни қўямиз, яъни рўйхатга олиш журнали ҳисобланмиш ҳисоб регистрида ушбу ҳўжалик операцияларини рўйхатга оламиз. Бухгалтерия ўтказмалари ҳам шу ерда акс эттирилади.

2-қадам. Дастлабки баланс асосида ҳисобварақларни очиш ҳисоб ишининг кейинги босқичидир. Баланс активида жойлашган ҳисобварақлар бўйича бошланғич қолдиқлар (Сб) ушбу ҳисобварақлар дебети бўйича ёзилади, баланс пассивида жойлашган ҳисобварақлар бўйича қолдиқлар ҳисобварақлар кредитида акс эттирилади.

Кейинги топшириқлар бўйича бухгалтерия ҳисобининг счётларини очиб, ушбу счётларда хўжалик операцияларини акс эттирамиз.

<u>Дт 01</u>	<u>00 Kt</u>	Дт 10	<u> 10 Кт</u>	<u>Дт</u> 201	0 Кт
C6.25000 000		Сб.1800 000		Сб. 900 000	
		250 000	100 000	100 000	10 000
		10 000		15 000	715 000
				5000 000	
				600 000	
Д об. 0	Коб 0	Д об. 260 000	К об.100 000	Д об. 5 715 000	К об.725 000
Co. 25000 000		Co. 1960 000		Co. 5 890 000	
<u>Дт</u> 28	810 K _T	Дт 501	.0 Кт	<u>Дт</u> 51	<u>10 Кт</u>
Сб. 450 000		Сб. 5000		C6 2710 650	
715000		1000 150		90 000	1000 150
			910 150	900 000	186 000
			90 000		460 000
					500 000
Д об.715 000	Коб 0	Доб.1000 150	К об.1000 150	Д об. 990 000	К об.2146 150
Co. 1165000		Co. 5000		Co. 1554 500	
Дт 40	10 Кт	Дт 4	890 Кт	Дт	6010 Кт
$\frac{\text{Дт}}{\text{C6.750 000}}$	10 Кт	<u>Дт</u> 49 Сб. 350 000		<u>Д</u> т	6010 <u>Кт</u> Сб. 2600 000
<u>, , , , , , , , , , , , , , , , , , , </u>	10 Кт	, ,		<u>Д</u> т 186 000	
<u>, , , , , , , , , , , , , , , , , , , </u>	10 Кт	, ,			Сб. 2600 000
<u>, , , , , , , , , , , , , , , , , , , </u>	10 Кт	, ,			Сб. 2600 000
<u>, , , , , , , , , , , , , , , , , , , </u>		, ,			Сб. 2600 000
<u>, , , , , , , , , , , , , , , , , , , </u>	10 K _T Коб 0	, ,		186 000	Сб. 2600 000 250 000 К об. 250 000
C6.750 000		C6. 350 000		186 000	Сб. 2600 000 250 000
Сб.750 000 Д об. 0		Сб. 350 000 Д об.		186 000	Сб. 2600 000 250 000 К об. 250 000
Д об. 0 Со. 750 000	Коб 0	Д об. Со. 350 000		186 000	Сб. 2600 000 250 000 К об. 250 000 Со. 2664 000
Д об. 0 Со. 750 000	Коб 0	Сб. 350 000 Д об.	520 Кт	186 000	Сб. 2600 000 250 000 К об. 250 000 Со. 2664 000
Д об. 0 Со. 750 000	Коб 0 10 <u>Кт</u> Сб. 1437 750	Д об. Со. 350 000		186 000 Д об 186 000 <u>Д</u> т 67	Сб. 2600 000 250 000 К об. 250 000 Со. 2664 000
Д об. 0 Со. 750 000	Коб 0	Д об. Со. 350 000	<u>520 Кт</u> Сб. 1477 750	Дт 67 910 150	Сб. 2600 000 250 000 К об. 250 000 Со. 2664 000
Д об. 0 Со. 750 000	Коб 0 10 <u>Кт</u> Сб. 1437 750	Д об. Со. 350 000	520 <u>KT</u> C6. 1477 750 600 000	Дт 67 910 150 90 000	Сб. 2600 000 250 000 К об. 250 000 Со. 2664 000
Д об. 0 Со. 750 000	Коб 0 10 <u>Кт</u> Сб. 1437 750	Д об. Со. 350 000	<u>520 Кт</u> Сб. 1477 750	Дт 67 910 150 90 000 595 000	Сб. 2600 000 250 000 К об. 250 000 Со. 2664 000
Д об. 0 Со. 750 000	Коб 0 10 <u>Кт</u> Сб. 1437 750	Д об. Со. 350 000	520 <u>KT</u> C6. 1477 750 600 000	Дт 67 910 150 90 000	Сб. 2600 000 250 000 К об. 250 000 Со. 2664 000
Д об. 0 Со. 750 000 Дт 64 460 000	Ko6 0 10 KT C6. 1437 750 595 000	Д об. Со. 350 000 Дт 65 500 000	620 <u>KT</u> C6. 1477 750 600 000 5 000	Дт 67 910 150 90 000 595 000 5 000	Сб. 2600 000 250 000 К об. 250 000 Со. 2664 000 Со. 2664 000
Д об. 0 Со. 750 000 Дт 64 460 000	Ko6 0 10 KT C6. 1437 750 595 000	Д об. Со. 350 000	620 <u>KT</u> C6. 1477 750 600 000 5 000	Дт 67 910 150 90 000 595 000 5 000	Сб. 2600 000 250 000 К об. 250 000 Со. 2664 000

<u>Дт 6</u>	810 <u>Кт</u> Сб.20000 000	<u>Дт</u> 83	30 K _T C6.3000 000	<u>Дт</u>	8520 K _T C6.450 000
Д об. 0	K of. 0 Co. 20 000 000	Д об. 0	К об. 0 Со. 3000 000	Д об	б. 0 К об.0 Со. 450 000
Дт 8	720 Кт	Дт	0230 Кт	Дт 672	20 Кт
<u> </u>	C6.2000 000	C6.	15 000	<u>A</u> 1 0/2	Сб. 90 000
Д об. 0	К об. 0 Со. 2000 000	Д об. 0	К об. 0 Со. 15 000	Д об. 0	К об. 90 000 Со. 90 000

Барча 17 операция хисобварақларга кўчирилгандан кейин бешинчи қадамни қўямиз, яъни дебет бўйича айланмалар (Ад) ва кредит бўйича айланмаларни (Ак) хисоблашга хамда хисобот даври якунига сальдо (Ся) чиқарамиз.

4-қадам. Юқорида айтилганидек, бошланғич сальдо (Сб)ни ҳисобга олган ҳолда кўпайиш ва камайишларнинг умумий суммаси айланмалар деб аталади. Агар ҳисобварақ бўйича кўпайиш ёки камайишлар бўлмаса айланмалар нолга тенг бўлади, агар битта сумма бўлса, унинг ўзи айланмаларга тенг бўлади, икки ёки уч сумма бўлса улар қўшилади. Актив ҳисобварақларда якуний сальдо (Ся) қуйидагича чиқарилади:

$$Cя = Cб + A\pi - A\kappa$$

Пассив хисобварақлар бўйича якуний сальдо (Ся) куйидагича чиқарилади:

$$C_{\text{Я}} = C_{\text{Б}} + A_{\text{К}} - A_{\text{Д}}$$

Хисоб-китобларнинг тўғрилигини текшириш учун айланма қайдномасини тузиш мумкин. Унда жами йиғиндиларнинг учта тенг жуфтлиги бўлиши керак. Дебет бўйича бошланғич сальдо жами йиғиндиси кредит бўйича бошланғич сальдо жами йиғиндисига тенг бўлади, чунки биз уни дастлабки баланс активи ва пассивининг маълумотларидан тўлдирамиз. Дебет бўйича айланмалар жами йиғиндиси кредит бўйича айланмаларга тенг, зеро барча операциялар иккиёқлама ёзув усулида рўйхатга олинган. Нихоят, дебет бўйича якуний сальдо жами йиғиндиси кредит бўйича якуний сальдо жами йиғиндисига тенг бўлади. Шунинг ўзи хисобот даври охиридаги баланс хисобланади.

Жамланма хисобвараклар бүйича айланма қайдномаси

жанына хисооварақпар бунила анынына қандиомаси						
Хисоб-	Қолдиқ	бошига	Обо	рот	Қолдиқ	охирига
варақлар	Дебет	кредит	Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
0130	25 000 000				25 000 000	
0230				15 000		15 000
1010	1 800 000		260 000	100 000	1 960 000	
2010	900 000		5 715 000	725 000	5 890 000	
2810	450 000		715 000		1 165 000	
5010	5000		1000 150	1000 150	5 000	
5110	2 710 650		990 000	2 146 150	1 554 500	
4010	750 000				750 000	
4890	350 000				350 000	
8330		3 000 000				3 000 000
8520		450 000				450 000
6810		20 000 000				20 000 000
6010		2 600 000	186 000	250 000		2 664 000
6710		1 000 150	1 600 150	5 000 000		4 400 000
6520		1 477 750	500 000	605 000		1 582 750
8710		2 000 000				2 000 000
6410		1 437 750	460 000	595 000		1 572 750
6310				900 000		900 000
6720				90 000		90 000
ИТОГО	31 965 650	31 965 650	11 426 300	11 426 300	36674500	36 674 500

5-қадам. Якуний балансни тузиш. Айланма қайдномаси маълумотлари асосида ҳисобот даври охирига баланс тузилади. Балансга қолдиқлари мавжуд бўлган ҳисобварақларгина киритилади, шунинг учун кўпинча жамлама ҳисобварақлар бўйича айланма қайдномаси, айланма баланси, баланс эса сальдо баланси деб аталади.

2-лова Ўзбекистон Республикаси Молия вазирининг 2002 йил 27 декабрдаги 140-сонли буйруғига 1-сонли илова

Бухгалтерия баланси 1-		
сонлишакл		Кодлар
2020 йил 1 январдан 31	БХУТ бўйича	071000
2020 йил 1 январдан 31 декабргача	` 1-шакл	1
·	КТУТ	
Корхона, ташкилот "Asl olam"	бўйича	
<u>-</u>	ЙФУТ	
Тармоқ Хусусий	бўйича	
Ташкилий хукукий шакли	ТХШТ	
	бўйича_	
	_МШТ	
Мулкчилик шакли	бўйича_	
Вазирлик, идора ва бошқалар	ДБИБП	
	бўйича_	
Солиқ тўловчининг идентификацион	СТЙ_	
рақами	P	201639656
V C	MX	
Худуд: Самарқанд.ш	OBT_	
M C 10/22	Жўнатилг	
Манзил: Саттепо.м 10\23	ан сана_	
Улчов бирлиги,	Қабул	
минг сум.	қилинган сана	
	Такдим	
	қилиш	
	муддати_	

Кўрсаткичларноми	Сатр Коди		Хисобот даври
	Коди	Бошига	охирига
1	2	3	4
Актив			
I. Узокмуддатлиактивлар			
Асосийвоситалар:			
Бошланғич (қайтатиклаш) қиймати (0100, 0300)	010	25 000	25 000
Эскириш суммаси (0200)	011	0	15 000
Қолдиқ (баланс) қиймати (сатр 010-011)	012	25 000	14 985
Номоддий активлар:			
Бошланғич қиймати (0400)	020		
Амортизация суммаси (0500)	021		

022	l I	
030		
040		
050		
060		
070		
080		
090		
100		
110		
120		
130	25 000	24 985
140		
150	1800	1960
160	900	5 890
170	450	1 165
180		
190		
200		
210		
211		
220	750	750
230		
240		
250		
260		
270		
_, 0		
280		
280		
280 290	350	350
280 290 300	350	350
280 290 300 310	350	350
280 290 300 310	350	5
290 300 310 320		
290 300 310 320	5	5
290 300 310 320 330 340 350 360	5	5
290 300 310 320 330 340 350	5	5
280 290 300 310 320 330 340 350 360 370 380	5 2710,65	5 1554,5
290 300 310 320 330 340 350 360 370	5	5 1554,5 11 674,5
	140 150 100 110 120 130 140 150 160 170 180 190 210 211 220 230 240 250 260	030 040 050 060 070 080 090 100 110 120 130 25 000 140 150 1800 160 900 170 450 180 190 200 211 220 750 230 240 250 260 270

Пассив		
І. Ўзмаблағлариманбалари		

Устав капитали (8300)	410	3 000	3 000
Қўшилган			
	420		
капитал (8400)	420	450	450
Резерв капитали (8500)	430	450	450
Сотиб олинган хусусий акциялар (8600)	440		
Тақсимланмаган фойда (қопланмаган зарар) (8700)	450	2 000	2 000
Мақсадли тушумлар (8800)	460		
Келгуси давр харажатлари ва тўловлар учун захиралар (8900)	470		
I бўлим бўйича жами (сатр. 410+420+430–440+450+460+470)	480	5 450	5 450
II. Мажбуриятлар			
Узок муддатли мажбуриятлар, жами (сатр.500+520+530+	490		
540+550+560+570+580+590)			
шу жумладан: узоқ муддатли кредиторлик қарзлар (сатр. 500+520+540+ 560+590)	491		
Мол етказиб берувчи ва пудратчиларга узок муддатли карз (7000)	500		
Ажратилган бўлинмаларга узок муддатли қарз (7110)	510		
Шўъба ва қарам хўжалик жамиятларга узок муддатли қарз (7120)	520		
Узок муддатли кечиктирилган даромадлар (7210, 7220, 7230)	530		
Солиқ ва мажбурий			
тўловлар бўйича узоқ муддатли	540		
кечиктирилган мажбуриятлар (7240)			
Бошқа узоқ муддатли кечиктирилган мажбуриятлар (7250, 7290)	550		
Харидорлар ва буюртмачилардан олинган аванслар (7300)	560		
Узоқ муддатли банк кредитлари (7810)	570		
Узоқ муддатли қарзлар (7820, 7830, 7840)	580		
Бошқа узоқ муддатли қарзлар (7620, 7630, 7640)	590		
Жорий мажбуриятлар, жами (сатр.610+630+640+650+660+670	600		
+680+690+700+710+720+730+740+750+760)	000		
Шу жумладан: Жорий Кредиторлик карзлар	601		
(сатр.610+630+650+670+ 680+690+700+710+720+760)	001		
шундан: муддати ўтган жорий кредиторлик қарзлари	602		
Мол етказиб берувчи ва пудратчиларга қарз (6000)	610	2 600	2 664
Ажратилган бўлинмаларга (6110)	620	2 000	2 004
Шўъба ва қарам хўжалик жамиятларга қарз (6120)	630		
Кечиктирилган даромадлар (6210, 6220, 6230)	640		
кечиктирилган даромадлар (6210, 6220, 6230)	040		
кечиктирилга Солиқ вамажбурий тўловлар Бўйича н	650		
мажбуриятлар (6240)	000		
Бошқа кечиктирилган мажбуриятлар (6250, 6290)	660		
Олинган аванслар (6300)	670		900
Бюджетга тўловлар бўйича қарз (6400)	680	1 437,75	1 572,75
Суғурталар буйича қарз (6510)	690	1 437,73	1 3/2,/3
	700	1 477,75	1 582,75
Мақсадли давлат жамғармалариға тўловлар бўйича қарз (6520)		1 4//,/3	1 362,73
Таъсисчиларга бўлган қарзлар (6600)	710	1000 15	4.400
Мехнатга хак тўлаш бўйича қарз (6700)	720	1000,15	4 490
Қисқамуддатли банк кредитлари (6810)	730	20 000	20 000
Қисқа муддатли қарзлар (6820, 6830, 6840)	740		
Узок муддатли мажбуриятларнинг жорий кисми (6950)	750		
Бошқа кредиторлик қарзлар (6950 дан ташқари 6900)	760		
II бўлим бўйича жами (сатр. 490 + 600)	770	26 515,65	
Баланс пассиви бўйича жами (сатр. 480 + 770)	780	31 965,65	36 659,5